

Številka: 00104-628/2017/5

Datum: 7. 2. 2018

Odgovor na poslansko vprašanje Marijana Pojbiča v zvezi z odmero invalidskih pokojnin

V skladu z 240. in 248. členom Poslovnika Državnega zbora je Vlada Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: Vlada RS) v odgovor prejela poslansko vprašanje poslanca Marijana Pojbiča v zvezi z odmero invalidskih pokojnin. V vprašanju poslanec izpostavlja, da se je nanj v zadnjem času obrnilo kar nekaj državljanek in državljanov, ki so se čutili prikrajšani pri odmeri invalidske pokojnine, ker so delali in vplačevali prispevke določen čas v Republiki Sloveniji in določen čas v Republiki Avstriji. Nemalokrat se namreč zgodi, da v Republiki Avstriji niso upravičeni do sorazmernega dela invalidske pokojnine, saj tam ne prebivajo ali pa imajo premalo zavarovalne dobe, pri tem da si zaradi svojega stanja ne morejo poiskati zaposlitve in so prepuščeni preživljanju z minimalnih delom pokojnine, ki je bistveno po pragom revščine. V zvezi z izpostavljenimi problematiko Vlado Republike Slovenije (v nadaljevanju Vlada RS) sprašuje:

1. Na podlagi katerih zakonskih določb lahko Republika Slovenija prizna le sorazmerni del invalidske pokojnine svojih državljanom v primeru, da je drugi del Republika Avstrija zavrnila?
2. Kakšni socialni prejemki so na voljo invalidom, ki prejemajo zgolj sorazmerni del pokojnine v Republiki Sloveniji in jim drugega dela Republika Avstrija ne izplačuje?
3. Pod katerimi pogoji se lahko obdobje zavarovanja v Republiki Avstriji šteje tudi v Republiki Sloveniji v odmeri invalidske pokojnine?
4. Ali Vlada RS meni, da je primer, ko zavarovalna doba iz dela v Republiki Avstriji ne omogoča sorazmernega dela pokojnine v Republiki Avstriji in se ne upošteva pri odmeri pokojnine v Republiki Sloveniji skladen z Uredbo ES št. 884/2004? Katere določbe te uredbe po mnenju Vlade RS dajejo podlago za takšno postopanje?

V zvezi z zakonodajo, relevantno v primerih priznavanja pravice do invalidske pokojnine v povezavi z vključitvijo v zavarovanje v različnih državah Evropske unije na podlagi dela v različnih državah pojasnjujemo, da gre v teh primerih za priznavanje pravice iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja z mednarodnim elementom, zato je potrebno pri priznavanju pravice upoštevati tako veljavno zakonodajo Republike Slovenije kot tudi mednarodne sporazume, ki zavezujejo Republiko Slovenijo. Ne glede na ureditev ZPIZ-2 je potrebno izpostaviti, da se je z vstopom v Evropsko unijo (v nadaljevanju EU), Republika Slovenija zavezala tudi k spoštovanju pravnega reda EU. V konkretnem primeru je zato potrebno upoštevati tudi določbe Uredbe (ES) št. 883/2004 Evropskega parlamenta in sveta z dne 29. aprila 2004 o koordinaciji sistemov socialne varnosti (v nadaljevanju Uredba 883/04), ki se na podlagi Ustave Republike Slovenije neposredno uporablja in je vir prava.

Uredba 883/04 ne uvaja novih pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, zato se na podlagi Uredbe 883/04 lahko uveljavijo le pravice, ki so določene z nacionalno zakonodajo posamezne države članice. **V Republiki Sloveniji se na podlagi Uredbe 883/04 lahko uveljavi pravica do starostne, predčasne, invalidske, vdovske in družinske pokojnine ter pravica do dodatka za pomoč in preostrežbo.**

Vsaka država članica odloča o pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja na podlagi svoje nacionalne zakonodaje. Za pridobitev posamezne pravice morajo torej biti izpolnjeni pogoji, določeni z zakonodajo države članice, ki pravico prizna. Ker so pogoji za pridobitev pravice do pokojnine in drugih pravic v posameznih državah članicah različni, ni nujno, da bo zavarovanec istočasno pridobil pravico do pokojnine ali do druge dajatve v vseh državah članicah v katerih je dopolnil zavarovalno dobo oziroma dobo prebivanja. Če predlagatelj še ne izpolnjuje pogojev po predpisih vseh držav članic, v katerih je dopolnil zavarovalno dobo oziroma dobo prebivanja, lahko uveljavi pokojnino ali sorazmerni del pokojnine v državi, v kateri pogoje izpolnjuje. Prav tako je zaradi različnih kriterijev oziroma pogojev, ki jih je potrebno izpolnjevati po zakonodaji posamezne države članice za razvrstitev v kategorijo oseb nesposobnih ali delno nesposobnih za delo možna situacija, ko zavarovanec v eni državi članici pridobi pravico do invalidske pokojnine, v drugi državi pa te pravice sploh ne pridobi, ali jo pridobi kasneje, če se mu zdravstveno stanje poslabša.

Uredba 883/04 omogoča osebam, ki so bile zaposlene oziroma zavarovane v več državah članicah, da **s seštevanjem zavarovalnih dob (6. člen Uredbe 883/04)**, dopolnjenih po zakonodaji posamezne države članice, izpolnijo predpisane pogoje zavarovalne dobe za pridobitev pravice do pokojnine in drugih pravic v posamezni državi članici. **Zavarovalne dobe dopolnjene v državah članicah se seštevajo le, če se časovna obdobja ne prekrivajo. Obdobja, ki se prekrivajo, se upoštevajo samo enkrat.**

Pri ugotavljanju pogojev za pridobitev pravice do pokojnine in odmeri pokojnine oziroma drugih pravic se upoštevajo vse zavarovalne dobe, ki se priznajo po zakonodajah držav članic, ne glede na to, ali so dopolnjene pred ali po datumu, ko je Uredba 883/04 za posamezno državo članico začela veljati.

Kot zavarovalna doba dopolnjena v posamezni državi članici se upošteva samo tista doba, ki jo na dogovorjen način sporoči ter potrdi pristojni nosilec posamezne države članice.

Če zavarovanec izpolnjuje pogoje za pridobitev pravice do pokojnine ali druge dajatve samo s seštevanjem zavarovalnih dob, dopolnjenih v državah članicah, se mu odmeri pokojnina v sorazmernem delu po metodi »pro - rata temporis«. (52. člen Uredbe 883/04)

Sorazmerni del pokojnine, ki odpade na posamezno državo članico se izračuna tako, da se pokojnino, ki bi predlagatelju pripadala, če bi bila celotna zavarovalna doba dopolnjena v državi članici, pomnoži s skupnim številom mesecev zavarovanja, ki padejo v breme države članice, ki odmerja pokojnino, ter nato deli s skupnim številom mesecev zavarovalne dobe, dopolnjene v vseh državah članicah. Pri izračunu sorazmernega dela pokojnine pristojni nosilec v posamezni državi članici upošteva izključno plače ali zavarovalne osnove, v skladu z zakonodajo te članice.

Če zavarovanec izpolnjuje tudi pogoje za priznanje pravice do **samostojne pokojnine ali druge dajatve**, kar pomeni, da izpolnjuje pogoje za priznanje pravice do pokojnine ali druge dajatve le z upoštevanjem zavarovalne dobe, dopolnjene po nacionalni zakonodaji države članice, se opravita dva izračuna pokojnine. Odmeri se samostojna pokojnina, torej pokojnina le z upoštevanjem zavarovalne dobe v državi članici, prav tako pa se odmeri sorazmerni del pokojnine z upoštevanjem zavarovalnih dob dopolnjenih v vseh državah članicah po metodi »pro - rata temporis«. Po primerjavi zneskov samostojne pokojnine in sorazmernega dela pokojnine se zavarovancu izplačuje višji znesek pokojnine.

Če zavarovanec **istočasno ne izpolnjuje pogojev v vseh državah članicah**, v katerih je dopolnil zavarovalno dobo, se pri izračunu sorazmernega dela pokojnine ne upošteva zavarovalna doba, dopolnjena v državah, v katerih pogoji za pridobitev pravice do pokojnine še

niso izpolnjeni, razen, če upoštevanje teh dob omogoča višjo odmero pokojnine oziroma druge dajatve.

Tudi **invalidske pokojnine** se načeloma odmerijo v skladu s pravili iz prejšnjih odstavkov, razen če je bil zavarovanec zavarovan izključno v državah članicah s sistemi, ki temeljijo na nastanku zavarovalnega primera. V teh sistemih pridobitev pravice do pokojnine in njena višina ni odvisna od trajanja zavarovalne dobe, pomembno je le, da je bila oseba ob nastopu zavarovalnega primera, torej ob nastanku invalidnosti zavarovana. Avstrija ni ena izmed držav, ki bi imele tak sistem.

Če je zavarovanec v državi članici dopolnil **manj kot eno leto zavarovalne dobe**, v tej državi praviloma ne more uveljaviti pravice do pokojnine razen, če so izpolnjeni pogoji za pridobitev pravice do pokojnine izključno z upoštevanjem te dobe po tej zakonodaji. V takem primeru prevzame zavarovalno dobo v breme pristojni nosilec zavarovanja druge države članice.

V skladu z zgoraj zapisanim torej tudi v primerih kombinacije zavarovanja v različnih državah Evropske unije pri priznavanju pravice do invalidske pokojnine velja nacionalna zakonodaja – torej v Republiki Sloveniji ZPIZ-2, pri čemer se pri ugotavljanju upravičenosti do invalidske pokojnine seštevajo dobe, ki jih je zavarovanec pridobil v Republiki Sloveniji in v Avstriji ter na podlagi takega seštevka odloči o upravičenosti do invalidske pokojnine. Zavarovanec je lahko upravičen do celotne invalidske pokojnine iz slovenskega sistema, če izpolnjuje pogoje za pridobitev le-te zgolj na podlagi zavarovalne dobe, ki jo je pridobil v Republiki Sloveniji, v nasprotnem primeru pa je upravičen zgolj do sorazmernega dela pokojnine, če izpolnjuje pogoje za priznanje invalidske pokojnine ob upoštevanju zavarovalne dobe, ki jo je pridobil v Republiki Sloveniji in zavarovalne dobe, ki jo je pridobil v tujini (pri poslanskem vprašanju v Avstriji). Če zavarovanec tudi s seštevanjem dob ne izpolnjuje pogojev za pridobitev pravice do invalidske pokojnine po ZPIZ-2, do le-te ne more biti upravičen (niti v celoti niti v sorazmernem delu).

ZPIZ-2 določa, da se invalidska pokojnina lahko v primeru, ko je invalidnost posledica poškodbe izven dela ali bolezni dodeli zgolj pod pogojem, da je ob nastanku invalidnosti zavarovanec dopolnil pokojninsko dobo, ki pokriva najmanj tretjino obdobja od dopolnjenega 20. leta starosti do nastanka invalidnosti (v nadaljnjem besedilu: delovna leta), šteto delovna leta kot polna leta. Delovna leta so drugače predpisana v primeru mlajših invalidov ter posameznikov, ki so dosegli določeno stopnjo izobrazbe (43. in 44. člen ZPIZ-2). Pri pogoju delovnih let se tako upošteva tako zavarovalna doba dopolnjena v Republiki Sloveniji, kot tudi zavarovalna doba dopolnjena v Republiki Avstriji, in sicer na podlagi Uredbe 883/04. Nacionalna zakonodaja ne določa podlage za upoštevanje tuje dobe pri priznanju pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Podlage za tako upoštevanje so tako določene v Uredbi 883/04 oziroma v mednarodnih sporazumih, ki zavezujejo Republiko Slovenijo v primeru tretjih držav.

Države članice v primeru, da zavarovanec ne izpolnjuje pogojev do samostojne pokojnine, v skladu z že citiranimi členi uredbe invalidsko pokojnino odmerijo v sorazmernem delu, ki na posamezno državo odpade. Uredba 883/04 pa ne daje podlage oziroma obveze državi članici, da bi morala nositi breme druge države članice oziroma izplačevati celotno invalidsko pokojnino (do katere po nacionalnih predpisih oseba ni upravičena), če je v tej državi članici upravičena do sorazmernega dela v drugi državi članici pa ne izpolnjuje pogojev za priznanje pravice na podlagi invalidnosti.

V zvezi z vprašanjem o socialnih prejemkih, ki jih lahko prejemajo posamezniki, ki prejemajo sorazmerni del pokojnine pa pojasnjujemo, da prejetje pokojnine oziroma drugih prejemkov iz pokojninskega zavarovanja ne onemogoča pridobitve pravic iz socialne varnosti, vendar pa se dohodek upošteva pri ugotavljanju upravičenosti do teh pravic.